

РЕЗЮМЕТА НА ТРУДОВЕТЕ

на гл. ас. д-р Георги Иванов Митов

след защита на докторската дисертация за участие в конкурс за доцент по област на висшето образование 3. социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. право (наказателен процес)

На основание чл. 27, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и чл. 110, ал. 1 от Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” са изготвени резюмета на две монографии и двадесет и една статии.

I. Монографии

1. Възобновяване на наказателни дела. С.: Сиби, 2011, 216 с. (включена под № 1 в Списъка на публикациите в раздел монографии).

Монографията представлява първото съвременно изследване у нас на института на възобновяването на наказателни дела. В нея се прави цялостен теоретичен анализ на възобновяването на наказателните дела като извънреден способ за проверка на влезли в сила присъди, решения и определения, което определя значимостта и практическата полезност на това изследване. След отмяната на прегледа по реда на надзора през 1998 г. и въвеждането на триинстанционния модел на наказателно правораздаване, възобновяването е единственият извънреден контролен стадий за проверка на влезли в сила присъди, решения и определения. Като приносен момент с практико-приложна насоченост могат да се посочат предлаганите решения на редица неуредени в законодателството въпроси и празноти в законовата регламентация на този институт, което дава възможност за преодоляването на някои проблеми в правоприлагането. Отделно от това, на базата на сравнително-правния преглед на законодателните разрешения в някои европейски държави и критично коментираната съдебна практика, се оформят конкретни предложения *de lege ferenda* за законодателно усъвършенстване на този контролен механизъм.

Съдържанието на книгата е разделено на четири глави.

В първа глава се разглежда историческото развитие, същността и характеристиката на възобновяването на наказателни дела като способ за контрол върху съдебните актове. Проследено е историческото развитие на института от древността (римското право, средновековието и древногерманското право) през средновековието до XIX век, когато се поставят основите на съвременното разбиране на наказателното правораздаване в Европа (Франция, германските държави, Австрия и други).

Особено внимание е отделено на руското дореволюционно углавно законодателство, което е основата на българския следосвобожденски наказателен процес. Историческата ретроспекция не е самоцелна, а дава възможност за изясняване на отделните елементи и обосноваване на същността на този контролен механизъм.

На базата на задълбочен анализ на действащата нормативна уредба на това производство в НПК, сравнително-правен преглед на законодателните разрешения в някои европейски държави и критично коментирана съдебна практика, е изяснена същността на възобновяването на наказателни дела като извънреден и самостоятелен способ за проверка на влезли в сила съдебни актове и характера на правомощията на касационния съд в това производство като смесени – контролно-отменителни и нетипичните за него решаващи правомощия на ВКС.

Обоснована е тезата, че характеристиките и особеностите на възобновяването на наказателните дела като контролен механизъм произтичат от характера на проверявания съдебен акт – присъдата, решението или определението е влязло в сила и като такъв съдебният акт е предмет на проверка. Като приносен момент може да се посочи аргументирана критика на приеманата теза в правната литература, че „извънредността” на този способ за контрол се определя и от ограничения кръг лица, които поставят в ход самото производство по възобновяване, както и от специфичните основания. Кръгът на лицата се определя от основната характеристика на проверявания съдебен акт като влязъл в сила и затова спецификата в легитимираните лица е пряк резултат от това. Различните основания за възобновяване в сравнение с тези за „инстанционната” проверка също са следствие от предмета на проверка – влезлия в сила съдебен акт.

С оглед на особеностите и спецификите на възобновяването на наказателни дела при допуснати съществени нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 НПК на съдебни актове по чл. 354, ал. 2, т. 2 и ал. 5 НПК, както и по присъди, решения и определения, непроверени по касационен ред по жалба или протест на страната, в чийто интерес се предлага отмяната – основание по чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК, се прави изводът за самостоятелност на това производство като „квазикасация”, наподобяващо отменения преглед по реда на надзора, но коренно различаващо се от производството по другите основания за възобновяване. За обосноваване на тази теза подробно в труда са съпоставени основните различия при това производство в сравнение с другите основания за възобновяване, спецификата на съдебните актове като непроверени по касационен ред или съдебни актове по чл. 354, ал. 2, т. 2 и ал. 5 НПК и специфичните правомощията на ВКС при тази проверка. Тази теза също има приносен характер.

Втора глава е посветена изцяло на изясняване на основанията за възобновяване на наказателните дела, регламентирани в чл. 422, ал. 1 НПК.

Направен е обобщен анализ на основанията за възобновяване (без това по чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК) и са изведени техните основни характеристики. Ценно в тази насока е сравнението на тези основания с касационните основания, като основания при контролно-отменителен способ за проверка на съдебните актове. Основанията за възобновяване, за разлика от основанията в другите контролни производства, не се съдържат в самото дело. Това е принципната разлика между тях. Втората характеристика на основанията за възобновяване е тяхната неизвестност за решаващия орган, което налага нарочен механизъм за тяхното установяване. Третата характеристика е по-високата степен на абстракция при нарушенията в сравнение с някои от основанията за касационно обжалване.

Подробно са разгледани всичките шест основания за възобновяване като са очертани техните специфични особености. На базата на сравнително правния анализ в другите законодателства и в отмененото българско законодателство е разкрито съдържанието както на типични или класически основания, в която група се включват предвидените в чл. 422, ал. 1, т. 1 – 3 НПК, така и на другите основания, които се създават по-късно поради засилващото се международно наказателно сътрудничество между държавите и зачитането на човешките права и свободи.

Като положителен резултат с практическа насоченост от разглеждането на съдържанието на основанието по чл. 422, ал. 1, т. 1 НПК – някои от доказателствата, върху които се основава присъдата, решението, определението или разпореждането, се окажат неистински, е изясняването на понятието „неистинско” доказателство и съотношението му с неистинско доказателствено средство. Формулирано е предложение *de lege ferenda* в чл. 422, ал. 1, т. 1 НПК да се включи и невярното заключение на вещото лице и неверният превод или тълкуване поради тяхната им връзка с доказателствена съвкупност по делото.

При основанието по чл. 422, ал. 1, т. 6 НПК – допуснатата екстрадиция в случай на задочно осъждане при дадена гаранция от българската държава за възобновяване на наказателното дело – за престъплението, за което екстрадицията е допусната, на базата на съпоставянето на двата инструмента за международно сътрудничество по наказателни дела – екстрадицията и предаването въз основа на европейската заповед за арест се прави предложение *de lege ferenda* за допълване на това основание с предаването въз основа на европейската заповед за арест.

Предлага се ново основание за възобновяване на наказателното производство – когато Конституционният съд признае закон, който е приложен по конкретното наказателно дело, за несъответстващ на Конституцията.

В трета глава е разгледано възобновяването на наказателното дело по искане на задочно осъдения поради неучастието му в наказателното

производство. Изяснена е същността му като гаранция за правата на обвиняемия за лично участие в наказателното производство и е направен изводът, че чрез този институт българският законодател е осигурил изискуемия се стандарт на чл. 6, § 3, б. „с” и „d” ЕКПЧ за лично участие на обвиняемия в процесуалните действия, предприети срещу него в рамките на наказателното производство като част от изискванията за правото на справедлив съдебен процес по чл. 6, § 1 ЕКПЧ.

На базата на анализ, чрез използване на сравнителния метод за съпоставяне на правилата за възобновяване при основанията за възобновяване на наказателните дела по чл. 422, ал. 1 НПК с процедурата за възобновяване на наказателното дело по искане на задочно осъдения поради неучастието му в наказателното производство, е аргументиран изводът, че възобновяването по искане на задочно осъдения не е самостоятелен вид възобновяване, а се подчинява на общите правила. Разликата е в основанията, което в конкретния случай е неучастието му в наказателното производство. Този теоретичен извод има приносен характер и дава възможност за прилагане на общите правила за възобновяване в процедурата при възобновяване по искане на задочно осъден.

Разгледани са предпоставките за възобновяване по искане на задочно осъден, като на базата на изясняването на правна им същност и сравнението с другите основания, изброени в чл. 422, ал. 1 НПК, се обосновава тезата за определяне на тези предпоставки също като основание за възобновяване. Поради това се прави предложение *de lege ferenda* те също да се включат в разпоредбата за основанията за възобновяване.

Четвърта глава проследява самото производство по възобновяване на наказателните дела. На подробен анализ са подложени основните въпроси на това производство, извън основанията за възобновяване.

Най-напред са разгледани подлежащите на проверка актове по реда на това контролно производство. Особено полезно е изследването на подлежащите на проверка определения и разпореждания по чл. 419, ал. 1, изр. 2 НПК. Подробно са анализирани отделните актове включени в тази група и, на базата на изведени критерии за обособяването им (предметен и текстови) и след коментар на съдебната практика, са установени неточности във формулирането на определенията и разпорежданията, които подлежат на проверка по реда на възобновяването. На тази основа са направени и предложения за усъвършенстване на процесуалния закон при бъдещо изменение.

Следващият съществен разгледан въпрос е кръгът на оправомощените лица да започнат производството по възобновяване. Анализът на лицата отразява законодателното виждане за съотношението между държавния и частния интерес – защитата на интереса на отделната личност (частния интерес на лицето) се осъществява само чрез държавния (обществен) интерес

или чрез баланс в съчетаването на държавния и частния интерес и съвместното им упражняване. Чрез използване на сравнителноправния метод при анализа на отделни законодателни решения се определя мястото на действащото българско законодателно решение като проявление на най-тясното схващане – „служебно” започване – по предложение на прокурора, където „поправянето на сгрешения” съдебен акт е ангажимент на самата държава (в лицето на прокурора), като лицата, които имат интерес от това (осъдения, пострадалия и други) могат да сезират прокурора и по негова преценка да се иска започване на производство по възобновяване. Поради това се правят и предложения за разширяване на възможността на осъденото лице да инициира проверката по реда на този извънреден способ на всички основания.

Анализиран е детайлно срокът, в който може да се иска възобновяване на наказателното производство – характерът на този срок във всяка една хипотеза на основанията за възобновяване, началният момент и начинът на установяване на този момент.

Особено полезен за практиката е направеният анализ на механизма за установяването на всяко от основанията за възобновяване. Като приносен момент може да бъде посочено проследяването на възможностите за установяването на основанията по чл. 422, ал.1, т. 3 НПК – чрез разследване се разкриват обстоятелства или доказателства, които не са били известни на съда, постановил присъдата, решението, определението или разпореждането, и имат съществено значение за делото. Детайлно са разработени неуредените в закона въпроси, свързани с компетентния орган, който може да извърши разследването, реда и сроковете за това разследване и други.

За първи път в правната литература се прави задълбочен анализ на извънпроцесуалните и процесуалните действия, свързани с образуването на самото производство – подготвителните действия на компетентния орган, който може да направи искане за възобновяване, съдържанието на самото искане за възобновяване и други. Като положителен момент може да се посочи предложението *de lege ferenda* отказът на окръжният, съответно военният прокурор или ръководителят на специализираната прокуратура да бъде обжалван по съдебен ред с частна жалба пред Върховния касационен съд. В тази връзка е анализирана досегашната неефективна възможност това постановление да бъде обжалвано пред по-горния прокурор.

Разгледани са действията на първоинстанционния съд по администрирането на искането за възобновяване и действията на ВКС по организиране на самото съдебно заседание по възобновяване – връчване на преписи и призоваване на съответните лица. Специално внимание в изложението е отделено на спирането на изпълнението на присъдата в частта на наказанието и другите елементи на присъдата при отделните основания.

При разглеждането на делото от ВКС на основата на сравнително правен анализ в другите законодателства се прави критика на някои разрешения за разглеждането на предложението от друг съд, различен от касационния съд. Проследени са отделните действия при разглеждането на делото от ВКС и се дава отговор на редица въпроси, които не са уредени в НПК и са решавани противоречиво в съдебната практика.

Накрая на тази глава са разгледани правомощията на ВКС. Изяснена е същността им като контролно-отменителни и спецификата им на базата на съпоставянето им с правомощията на касационния съд при касационното производство. Особено внимание е отделено на правомощията на съда при основанието по чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК – т.нар. „квазикасация”. Сравнителният анализ в тази хипотеза допринася за изясняване на същността и специфичните характеристики на това производство, различаващо се от другите основания за възобновяване.

2. Пробация и пробационни служби. Европейска перспектива. С.: Фондация „Регионален фонд Ига”, 2005. 391 с. (Съавт.: Антон ван Калмтот, Анди Стелман, Йоан Дурнеско, Ленка Оуредничкова, Павел Щерн, Дагмар Доубравова, Райт Куузе, Тома Албер Жили, Жан-Клод Саломон, Маргарета Линдхолм, Норман Бишоп, Ханс – Улрих Бруни, Тина Вогт Араксинен) (включена под № 3 в Списъка на публикациите в раздел монографии).

Книгата е издадена с финансовата помощ на Делегацията на Европейската комисия в България и си поставя за цел в момента на въвеждането на новото за българската наказателноправна система наказание „пробация” и изграждането на пробационната система в Република България да представи законодателните разрешения и практическия опит в някои европейски държави – Англия и Уелс, Румъния, Чехия, Естония, Франция, Швеция, Швейцария, Финландия и Холандия. Главата за въвеждането на пробацията в България и изграждането на пробационната система у нас е разработена от мен.

Проследено е историческото развитие на алтернативните форми на наказанието „лишаване от свобода” от първия Наказателен закон от 1896 г. до действащия Наказателен кодекс от 1968 г. и мястото им в санкционната наказателна система. Анализът им позволява по-правилно разбиране на пробацията като алтернатива на затвора и създава добра основа за развитие на добри практики за изпълнение на отделните пробационни мерки. Като приносен момент може да се посочи изясняването на същността на това наказание, съдържанието на отделните пробационни мерки и законодателното им уреждане в НК и ЗИН. Направен е критичен коментар на противоречията в законодателна рамка на пробацията. Разгледани са проблемите при прилагането на това наказание по отношение на непълнолетни лица и са направени предложения *de lege ferenda*. Анализирани са проблемите при индивидуализацията на пробацията и изграждането на пробационната система в България.

Особено място в изследването е отделено на налагането на пробацията при условното осъждане и условното предсрочно освобождаване. Критикува се неправилното законодателно разрешение в тази насока. Като приносен момент може да се посочи последващото законодателно решение, при което в посочените две хипотези не се налага наказанието пробация, а се прилагат само пробационни мерки, които вече не се разглеждат като наказание.

II. Статии

1. Процесуални проблеми в производството по дела за престъпления по чл. 227 б от НК. – Съвременно право, 2001, № 4, 55-62. (включена под № 1 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

В хода на производството по разследване и разглеждане на престъпленията по чл. 227 Б НК възникват процесуални проблеми в процеса на доказване, предявяване на гражданския иск и възобновяване на наказателни дела поради нови обстоятелства.

Разследващите органи и прокурорът установяват само спирането на плащанията от длъжника и незаявяването на това в съда, като се основават на презумпцията на чл. 608, ал. 2 ТЗ, без да изследват дали спирането има временен характер и имуществото на обвиняемия е било достатъчно да покрие задълженията му. Подобен подход противоречи на разпоредбата на чл. 631 ТЗ, по силата на която съдът по несъстоятелност е необходимо да установи дали затрудненията са временни или длъжникът разполага с имущество, достатъчно за покриване на задълженията, без опасност за интересите на кредиторите. Това прави разследването неефективно и води до негативни странични ефекти, които не отговарят на целта за защита на тези обществени отношения чрез наказателноправната санкция.

Анализирани са противоречията в теорията и практиката относно характера на извършеното престъпление – продължено или довършено, които създават интересен проблем с оглед прилагането на института на давността.

Противоречива е съдебната практика при конституирането на гражданския ищец по делото – кредиторът, който е сигнализирал прокуратурата за бездействието на длъжника. Обосновава се изводът, че конституирането на граждански ищец е недопустимо поради липсата на процесуална правоспособност на лицето – то не е претърпяло вреди, пряка и непосредствена последица от престъплението. Обект на защита са обществените отношения, свързани с правилното функциониране на търговския оборот и в частност отношенията на изпадналите в състояние на несъстоятелност търговци. В хипотезите на евентуалното му допускане конституираният кредитор се поставя в привилегировано положение спрямо останалите кредитори и се нарушават правата на самия длъжник в производството по несъстоятелност.

На практика е възможно противоречие между констатациите на наказателния съд при осъдителна присъда и на регистърния съд в производството по несъстоятелност за състоянието на неплатежоспособност на длъжника и начална дата на спиране на плащанията. При подобна хипотеза не е възможно възобновяване на наказателното производство и осъденото лице не може да защити правата си.

2. Поправка на явна фактическа грешка по наказателни дела. – Адвокатски преглед, 2002, № 5-6, 16-19. (включена под № 2 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

Разработването на проблема може да бъде определено като принос поради липсата на законодателно решение на този проблем, както и теоретично осветляване в наказателно-процесуалната доктрина.

Изяснена е същността на понятието „явна фактическа грешка” като допуснати технически или математически грешки в присъдата, решението или определението – неправилно преписани думи, букви или цифри от събрания доказателствен материал в съдебния акт, както и от мотивите в диспозитива му. Не могат да бъдат определени като „фактически грешки” такива, направени при формирането на вътрешното убеждение на съда, при неясна или непълно изразена воля (например неправилна квалификация, противоречие между мотиви и диспозитив на акта, непроизнасяне по всички пунктове на обвинението в обвинителния акт, игнориране или неправилно обсъждане на доказателствения материал и други подобни).

Критикува се утвърдилото се в съдебната практика разрешение за отстраняване на подобни грешки чрез производството, регламентирано в чл. 373, ал. 1, т. 1 НПК за решаване на всички затруднения и съмнения, свързани с тълкуването на влезлите в сила съдебни актове.

Изяснени са въпросите за срока на искането за поправка, лицата, които могат да искат поправяне на фактическите грешки и развитието на самото производство по поправка.

На основата на направения анализ и за разрешаване на поставените проблеми, неяснотите и възникналите противоречия, се препоръчва *de lege ferenda* да се създаде отделен текст за поправка на явна фактическа грешка като се предлага и конкретното му съдържание.

3. Възобновяване на наказателното дело, когато касационният съд е приложил закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление – чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК. Правно-информационна система „Апис Време” – 23.04.2012 г. (включена под № 18 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации) и **Създава ли достатъчна гаранция за правото на справедлив процес възможността за възобновяване на наказателното дело, когато касационният съд е приложил закон за еднакво или по-леко наказание.** – De jure, 2012, № 1, 39-43. (включена под № 19 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

С изменението на чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК (ЗИД на НПК, обн. ДВ, бр. 93 от 25 ноември 2011 г.) се допуска възобновяване на наказателното дело, когато са допуснати съществени нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 НПК по съдебни актове по чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК. Това е хипотезата, при която касационната инстанция изменя присъдата, когато се налага да се приложи закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление при установени по делото фактически положения от предходните две инстанции. Редом с теоретичното разработването на този проблем, като приносен момент може да се посочи и практическата му значимост с оглед на липсата на съдебна практика по този въпрос.

Възобновяването на наказателното дело в тази хипотеза е анализирано в светлината на европейските стандарти за справедлив процес по чл. 6 ЕКПЧ и по-конкретно Решение от 7 януари 2010 г. по делото Пенев срещу България на Европейския съд по правата на човека, с което е прието, че има нарушение на чл. 6, ал. 3, б. „а” и „б” ЕКПЧ при упражняването на правомощието на ВКС по чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК.

На базата на задълбочен анализ на възможните хипотези на допуснати съществени нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 НПК (касационните основания) се прави извод, че възобновяване на актовете по чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК може да се прави само когато са допуснати съществени нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК. При останалите две основания се проверяват действията на ВКС като касационна инстанция по реда на възобновяването на наказателните дела. Това противоречи на цялостната законодателна концепция на „квазикасацията” по чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК като „заместваща” касационна инстанция.

Критикува се предоставената възможност на главния прокурор в този случай да иска възобновяване и се предлага *de lege ferenda* тази възможност да отпадне. Когато главният прокурор прецени като неправилно прилагането на закон за еднаквото или по-леко наказуемо престъпление, той може да инициира „ревизия” на съдебния акт по чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК и да иска прилагане на по-тежка квалификация. Това излиза извън целта на института и отново се получава проверка на действията на касационния съд по реда на възобновяването.

Детайлно са разгледани правомощията на ВКС в тази хипотеза на възобновяване и са очертани проблемите при тях. Те произтичат от неправилния законодателен прочит на решението на Европейския съд по правата на човека по делото Пенев срещу България.

Изискванията на чл. 6, ал. 3, б. „а” и „б” ЕКПЧ обвиняемият да бъде информиран незабавно и в подробности за характера и причините за обвинението срещу него, в частност за промяната в правната квалификация на деянието, и да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита, което гарантира правото му на справедлив процес, не може да

бъде постигнато чрез предоставената му възможност да иска възобновяване на наказателното производство.

4. Въззивни правомощия на касационния съд по чл. 354, ал. 5, изр. 2 НПК. – Съвременно право, 2012, № 5, 7-18. (включена под № 20 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации) и **Европейските стандарти за правото на обжалване и решенията на Върховния касационен съд по чл. 354, ал. 5, изр. 2 НПК.** – De jure, 2012, № 2, 17-20. (включена под № 21 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

След измененията на НПК през 2011 г., ВКС има възможност при касационна проверка, след двукратно връщане на въззивния съд, при трето поред разглеждане на делото да упражнява и въззивни правомощия – чл. 354, ал. 5, изр. 2 НПК. За гарантиране на правото на защита на осъденото лице законодателят урежда правото му (и на главния прокурор) да поиска възобновяване на наказателното производство пред петчленен състав на ВКС, когато са допуснати съществени нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 НПК (касационните основания) – чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК.

В изследването са анализирани предпоставките за упражняване на въззивни правомощия от касационния съд. Подробно са посочени хипотезите и основанията за това, като на базата на предходния касационен контрол е очертан възможният кръг на нарушения, които могат да бъдат предмет на третия пореден контрол от ВКС.

Въвеждането на въззивни правомощия на ВКС в касационното производство се явява „процесуална санкция“ за неизпълнение от въззивния съд на указанията на ВКС, дадени при предходните две касационни проверки. С оглед на това са изследвани причините за неизпълнението на дадените задължителни указания на ВКС при връщането на делото за ново разглеждане. Основната причина за това може да се търси в качеството на даваните указания в отменителните решения.

Тази категория нови правомощия на ВКС при касационното обжалване поставя теоретичния проблем за съвместимостта им със същността на касационната инстанция. Въззивните правомощия на ВКС, които са нетипични за този съд, влизат в противоречие с триинстанционния модел на наказателно правораздаване. Предоставената възможност на ВКС в касационното производство да има въззивни правомощия по всички категории дела, без никакво ограничение с оглед на вида на престъплението, вида на наказанието, обществената опасност на деянието и дееца и други обстоятелства (броя на разглежданията от касационната инстанция не може да се счете за такова), влиза в противоречие със същността на касационното производство като контролно-отменително.

С въвеждането на въззивните правомощия на ВКС подсъдимият се лишава от правото на обжалване на решението. Това нарушава прокламираното му право на обжалване в наказателното производство,

установено в чл. 2 от Протокол № 7 към ЕКПЧ – всяко лице, признато от съда за виновно в извършването на престъпление, да обжалва обявяването си за виновно или осъждането си пред висшестоящ съд. Предвидената възможност за проверка на този акт по реда на извънредния контрол чрез възобновяване на наказателни дела не може да „компенсира” лишаването от право му на обжалване. Нарушаването на европейските стандарти за правото на обжалване може да доведе до множество осъдителни решения срещу България в Европейския съд по правата на човека в Страсбург. Затова тази разпоредба следва да бъде отменена.

5. За съдържанието на понятието „наказателно преследване”. – В: Двадесет години от приемането на Конституцията на Република България. Материали от научна конференция, Велико Търново, 3 юни 2011 г., С.: Софи-Р, 2011, 124-134. (включена под № 16 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

Понятието „наказателно преследване” се използва в Конституцията на Република България и редица закони. Предмет на изследването е съдържанието на това понятие при използването му в различните нормативни актове и тълкуванията в правната теория и практика. Липсва легална дефиниция на понятието „наказателно преследване”, освен единствено в ЗОПДИППД в § 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби. Задължително тълкуване на понятието „наказателно преследване” и началния му момент е дал Конституционният съд на Република България в Решение № 10 от 27 юли 1992 г. по конст. дело № 13 от 1992 г. При постановяването на това решение Конституционният съд допуска смесване и противоречие на двата съществени момента в досъдебното производство – образуване на досъдебното производство и привличане на лицето като обвиняем. Затова действителното съдържание следва да се търси в съответния клон на правото, по конкретно в НПК.

На базата на конкретен анализ на разпоредби на НПК се дава определение на наказателно преследване като извършването на процесуални действия срещу конкретно лице (лица), насочено към реализиране на наказателната отговорност на това лице за престъпното деяние (деяния), за което е образувано наказателното производство. Посоченото разбиране за съдържанието на понятието „наказателно преследване” кореспондира и с приетото от ЕКПЧ и практиката на Европейския съд по правата на човека.

6. Лица, които могат да правят искане за възобновяване на наказателни дела. Правно-информационна система „Апис Време” – 28.03.2011 г. (включена под № 12 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации), **Установяване на основанията за възобновяване на наказателни дела.** – Съвременно право, 2011, № 2, 23-36. (включена под № 13 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации), **Съдебни актове, подлежащи на проверка по реда на възобновяването на наказателни дела.** – De jure, 2011, № 1, 31-38. (включена под № 14 в

Списъка на публикациите в раздел научни публикации), **Предпоставки за възобновяването на наказателното дело по искане на задочно осъден.** Правно-информационна система „Апис Време” – 27.09.2011 г. (включена под № 15 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации) и **Обща характеристика на възобновяването на наказателното дело по искане на задочно осъден, поради неучастието му в наказателното производство.** – De jure, 2011, № 2, 32-37. (включена под № 17 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

В научната литература проблемите на възобновяването на наказателни дела не са разработени. Поради това разглеждането и теоретичното осветляване на въпросите, свързани с този единствен действащ способ за проверка на влезли в сила съдебни актове е изключително полезно и има практическо значение за разрешаването на редица неуредени в законодателството въпроси и празноти в законовата регламентация на този институт.

Разработени са въпросите, свързани с актовете, които могат да бъдат проверявани по реда на този контролен механизъм и лицата, които могат да искат възобновяване.

Приносен характер има разработването на начините за установяване на основанията за възобновяване на наказателни дела, уредени в чл. 422, ал. 1 НПК. Детайлно са разработени различните хипотези на установяване с влязла в сила присъда, а когато не може да се постанови присъда – чрез разследване на обстоятелствата по чл. 422, ал. 1, т. 1 и 2 НПК. Разгледани са и възможните способи за разследване и компетентния орган за разкриване на обстоятелства или доказателства, които не са били известни на съда, постановил присъдата, решението, определението или разпореждането, и имат съществено значение за делото – чл. 422, ал. 1, т. 3 НПК.

Разгледани са предпоставките за възобновяване на наказателното дело по искане на задочно осъдения поради неучастието му в наказателното производство и същността и характеристиката на това производство.

По-голямата част от разработените тези и идеи са обогатени със сравнителноправен анализ на законодателните разрешения в някои европейски държави и коментар на съдебната практика и са обобщени в монографията **Възобновяване на наказателни дела.** С.: Сиби, 2011, 216 с. (включена под № 1 в Списъка на публикациите в раздел монографии).

7. Промените в Наказателния кодекс и Закона за изпълнение на наказанията, свързани с наказанието пробация и изграждане на пробационната система в Република България. – Пробация, 2004, № 3, 40-50. (включена под № 3 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации), **Въвеждане на наказанието пробация и неговото прилагане по отношение на непълнолетни лица.** – В: Програма за пробационен надзор на непълнолетни правонарушители, С.:2004, 29-36. (включена под № 4 в

Списъка на публикациите), **Въвеждането на пробацията и изпълнението на наказанията задължително заселване, лишаване от право на местоживеене в определено населено място и поправителен труд без лишаване от свобода, наложени до 01.01.2005 г.** Правно-информационна система „Апис Време” – 09.12.2004 г. (включена под № 5 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации) и **Някои проблеми на пробацията като наказание по Наказателния кодекс.** – Пробация, 2005, № 4, 71-78. (включена под № 8 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

Самото разработване на проблемите, свързани с новото наказание пробация и изграждането на пробационната система в Република България е приносен момент с теоретично и практическо значение.

В разгледаните статии е анализирана законодателната уредба на наказанието пробация в Република България, уредено в НК през 2002 г. и 2004 г. и в ЗИН. Изяснена е същността на пробацията и е направен сравнителноправен анализ на законодателните решения в други европейски държави, където не е наказание. Там тя се разглежда като система от санкции и мерки, които се налагат от съд или съдия вместо наказание лишаване от свобода и/или като механизъм за изпълнение на наказанието лишаване от свобода извън пенитенциарните заведения. Подобно тълкуване е дадено и в Препоръка № R (92) 16 на Комитета на министрите към държавите-членки относно Европейските правила за обществени санкции и мерки от 19 октомври 1992 г. Проследени са практическите проблеми от това наше законодателно виждане.

Разгледани са отделните пробационни мерки и е изяснено тяхното съдържание. Критично е коментирано невъвеждането на две широко приложими в другите държави мерки – провеждане на лечение в съответствие с медицински предписания и възстановяване на щетите от престъплението (ресторативното правосъдие).

Анализирани са проблемите при прилагането на това наказание по отношение на непълнолетни лица и са направени предложения *de lege ferenda* в НПК в особените правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни – да се предвиди задължителен доклад от специализирания пробационен служител, който съдът да вземе в предвид при индивидуализацията на наказанието и определяне на конкретните пробационни мерки.

С въвеждането на пробацията от предвидените в наказателно-санкционната ни система по НК наказания отпаднаха две от тях – задължително заселване и лишаване от право на местоживеене в определено населено място, а поправителният труд без лишаване от свобода като самостоятелно наказание беше отменено и се превърна във вид пробационна мярка. Законодателят направи несполучлив опит да реши

съдбата на наложените вече с влезли в сила присъди наказания от този вид – съдът по реда на чл. 304 НПК следва да ги замени с пробация. Задълбоченият анализ на това разрешение разкрива редица материалноправни и процесуални проблеми, които могат да се решат само чрез законодателна промяна, за което се прави предложение.

8. Непълнолетните като субекти на наказателна отговорност (наказателно правен и процесуален статут). – В: Справочник на съдебния заседател, С., 2004, 51-56. (включена под № 6 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации), **Субекти на наказателния процес. Съдът – главен субект.** – В: Справочник на съдебния заседател, С., 2004, 82-86. (включена под № 7 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации) и **Някои особености на разглеждането на наказателни дела с участието на непълнолетни лица.** – В: Наръчник на магистрата за работа по дела с участие на непълнолетни, Пазарджик:, 2007, 39-48. (включена под № 10 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

Разгледани са основни проблеми на наказателния процес – понятието за субекти на наказателния процес, съдът като главен субект, непълнолетните като субекти на наказателна отговорност. Тези въпроси са включени в Справочник на съдебния заседател и Наръчник на магистрата за работа по дела с участие на непълнолетни, което е практическа значимост на тези статии.

Разработването на проблемите са главно с практическа насоченост и в тях са поставени основно проблемните въпроси, които ще подпомогнат практикуващите в тяхната дейност.

9. Давността за налагане на дисциплинарно наказание по Закона за адвокатурата. – Адвокатски преглед, 2005, № 11-12, 30-34. (включена под № 9 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации) и **Допустимост на споразумението в дисциплинарно наказание по Закона за адвокатурата.** – Адвокатски преглед, 2007, № 8, 9-14. (включена под № 11 в Списъка на публикациите в раздел научни публикации).

В двете статии е разгледана приложимостта на институти на наказателния процес в дисциплинарното производство по ЗА по силата на препращаща норма на чл. 139, ал. 6 ЗА за приложимостта в дисциплинарното производство на правилата на НПК, доколкото в ЗА не се съдържат други правила.

ЗА не съдържа точна, ясна и непротиворечива регламентация на всички въпроси в дисциплинарното производство. В правната теория, законодателство и практика е непознато понятието „дисциплинарно преследване“. Единствено в ЗА се говори за него. Търсенето на действителното му съдържание при сравнителен анализ с наказателнопроцесуалната теория и съдебна практика може да се посочи като приносен момент.

Съществен въпрос в дисциплинарните производства по ЗА е давността и прилагане на спирането и прекъсването на сроковете за налагане на дисциплинарни наказания, а оттам и абсолютната давност като институти.

В последните години при разглеждането на дисциплинарните производства по ЗА съставите на дисциплинарните съдилища на адвокатските колегии в страната и на Висшия дисциплинарен съд често прилагат споразумението като способ за по-бързо приключване на делата. Споразумението като институт не е уредено изрично в ЗА. Разгледани са по метода на сравнителния анализ с разпоредбите на НПК основните въпроси на споразумението по наказателни дела и възможността за тяхното прилагане в дисциплинарното производство по ЗА.

30.01.2013 г.

София

гл. ас. д-р Георги Митов